

Slávnostné krsty publikácií o hercovi Ivanovi Palúchovi a o balkánskej kinematografii

Počas 16. medzinárodnej prehliadky filmu, televízie a videa Febiofest, ktorá sa koná od 30. marca do 30. apríla 2009, sa v nadväznosti na filmový program uskutočnia krsty dvoch publikácií z edičného oddelenia Slovenského filmového ústavu (SFÚ). Slávnostný krst budú mať monografia o významnom slovenskom hercovi európskeho formátu *Herec Ivan Palúch* a publikácia *Balkán alebo metafora*. Ich oficiálne krsty sú naplánované na 3. apríla 2009, hoci obe publikácie pribudli na knižný trh už koncom minulého roka.

Herec Ivan Palúch

Publikácia *Herec Ivan Palúch* má slávnostnú prezentáciu na Febiofeste naplánovanú s projekciou filmu *Marketa Lazarová* Františka Vláčila z retrospektívnej sekcie režisérovej tvorby. V tejto historickej balade o cnostnej Markete z roku 1967, ktorú pred jedenástimi rokmi označili českí kritici ako najlepší film v histórii krajiny, stvárnil Ivan Palúch postavu Adama Jednoručku. Na Febiofeste práve pred uvedením tohto filmu pokrstí knihu venovanú vlastnej tvorbe. Publikáciu, mapujúcu herecké i životné osudy herca, jeho najznámejšie postavy i spoluprácu s renomovanými režisérmi (František Vláčil, Aleksandar Petrović, Volker Schlöndorff), osobne čitateľom predstavia aj jej piati autori. Obaja iniciátori knihy – filmoví vedci Peter Gavalier a Martin Palúch, ale aj ďalší traja autori, ktorí do publikácie prispeli odbornými štúdiami, a to filmová teoretička Jana Dudková a estetik Oliver Bakoš, reflektujúci filmovú tvorbu Ivana Palúcha, a divadelný vedec Ján Jaborník, venujúci sa Palúchovej divadelnej tvorbe.

Monografiu Ivana Palúcha tvoria filmologické a teatrologické štúdie, doplnené o rozhovory s hercom a spomienkové pohľady kolegov a priateľov. Rozsiahla je úvodná biografická kapitola, ktorá zoznamuje čitateľov so životnými peripetiami Ivana Palúcha, nasledujúce kapitoly približujú jeho filmovú, televíznu i divadelnú hereckú dráhu. „*Ivana Palúcha sme sa snažili predstaviť predovšetkým z profesionálnej stránky, a to v jednotlivých štúdiách, ktoré sa zaoberajú jeho hereckými úlohami. V rozhovoroch zasa viac vystupuje na povrch ako človek a dá sa v nich vystopovať jeho spôsob uvažovania o jednotlivých etapách jeho kariéry, ktorú má za sebou,*“ hovorí Martin Palúch, jeden z autorov a zároveň syn tohto osobitého a autentického herca. Peter Gavalier o stretnutí piatich autorov v knihe poznamenáva, že „*nešlo nám o päť „iných“ pohľadov, ale o to, aby sa naše generačne rôzne pohľady na Ivana Palúcha, ktorý vo svojom živote zažil vzostupy i pády ako málokto, navzájom obohacovali a dopĺňali*“.

Balkán alebo metafora

Svoj priestor v podobe slávnostného krstu dostane na Febiofeste aj ďalšia z aktuálnych publikácií SFÚ. Knihu *Balkán alebo metafora* s podtitulom *Balkanizmus a srbský film 90*.

rokov napísala Jana Dudková, filmová teoretička a zároveň zostavovateľka sekcie o balkánskej kinematografii Srbský film na Febiofeste. Kniha je výsledkom dlhodobého výskumu autorky, v ktorej na analýze piatich vybraných filmov (*Underground*, *Čierna mačka*, *biely kocúr*, *Sud prachu*, *Pekne dediny pekne horia*, *Rany*) ponúka erudovaný pohľad na fenomén balkanizmu s dôrazom na jeho rôzne vrstvy a spojitosti. V podrobných interpretáciách objasňuje podvedomé i vedomé snahy o vymanenie súčasného obrazu Balkánu zo zajatia tradičných stereotypov a predsudkov v jeho reflexii. Podľa nej „priemerný divák, čitateľ, poslucháč hudby, ale aj priemerný kritik nevie balkanizmus registrovať, on v ňom žije. Jednoducho sa naučil na určitý typ diskurzu o Balkáne. Táto päťica vybraných filmov je reprezentatívna ako príklad istej obmedzenej, do seba uzavretej paradigmy v srbskom filme. Práve táto paradigma pomohla upevniť kritický pohľad na balkanizmus, aj keď ten je skôr podvedomý ako vedomý, a preto sa mi zdalo dôležité pomenovať ho a naučiť diváka na hlbšie vnímanie Balkánu.“

So zámerom priblíženia kritickejších obrazov Balkánu, ktoré sa objavili vďaka niekoľkým srbským režisérom debutujúcim v 90. rokoch, a neskôr prenikli aj do ďalších balkánskych kinematografií, bola zostavená aj sekcia Srbský film na Febiofeste. Diváci v nej budú môcť vidieť kultové filmy 90. rokov, z ktorých mnohé sa do slovenskej distribúcie nikdy nedostali, medzi nimi až tri filmy režiséra Srdjana Dragojevića (*Nie sme anjeli*, *Pekné dediny pekne horia*, *Rany*), ktorý je podľa slov Dudkovej „v kritike stereotypov národnej identity neobyčajne dôsledný, no darí sa mu ňou zakaždým zaujať najrôznejšie divácke vrstvy.“ Práve pred jeho filmom *Rany* a za jeho osobnej účasti sa uskutoční krst publikácie *Balkán alebo metafora*, ktorého sa režisér zúčastní spolu s hercom Draganom Bjelogrićom, účinkujúcim v dvoch filmoch Febiofestu (*Pekné dediny pekne horia* a *Kúp mi Eliot(t)a*). Filmy v sekcii sú vybrané tak, aby ilustrovali hlavné myšlienky publikácie *Balkán alebo metafora*, v ktorej podľa autorky „ide o poukázanie na rôzne alternatívne čítania filmov, ktoré sa zaoberajú Balkánom, a v konečnom dôsledku o navedenie čitateľa k tomu, aby sám prehodnocoval vlastné predsudky.“

X X X

Publikáciu *Herec Ivan Palúch* vydal Slovenský filmový ústav (SFÚ) v edícii Camera Obscura na 289 stranách, publikáciu *Balkán alebo metafora. Balkanizmus a srbský film 90. rokov* v edícii Studium vydal Slovenský filmový ústav (SFÚ) v spolupráci s vydavateľstvom Slovenskej akadémie vied (SAV) VEDA na 278 stranách. Obe publikácie si je možné zakúpiť za 7,30 € / 220 Sk.

Krsty publikácií:

3.4. – 19.30 hod. – FK 35_mm VŠMU

Marketa Lazarová (r. F. Vláčil) + pred projekciou krst knihy Herec Ivan Palúch
(hostia: herec Ivan Palúch, autori publikácie: Peter Gavalier, Martin Palúch, Jana Dudková, Oliver Bakoš, Ján Jaborník)

3.4. – 20.00 hod. – kino Mladosť

Rany (r. S. Dragojević) + pred projekciou krst knihy Balkán alebo metafora
(hostia: režisér Srdjan Dragojević, herec Dragan Bjelogrić, autorka publikácie Jana Dudková)